

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. Г.С.СКОВОРОДИ

**ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
В СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ, СПЕЦІАЛЬНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Харків 2023

логопатів.....	322
Гайдук Д.О. Формування уявлень про світ професій у дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями як засіб профорієнтації у закладах дошкільної освіти.....	325
Гаменко В.Е. Дидактична гра як засіб корекції звуковимови у дітей дошкільного віку.....	328
Гевеленко Г.В. Особливості розвитку та корекційно-виховна робота з дітьми з затримкою психічного розвитку.....	331
Горбунова Т.М. Вплив продуктивних видів діяльності на формування моторного праксису у дітей із загальним недорозвиненням мовлення.....	334
Грицай О. С. Використання засобів альтернативної комунікації у роботі з дітьми з РАС.....	337
Гуріна С.С. Формування техніки читання у дітей із затримкою мовленнєвого розвитку.....	342
Демченко Н.О. Використання дидактичних ігор та ігрових прийомів у роботі з розвитку мовленнєвої активності дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення.....	345
Дем'яновська А.А. Формування дієслівної лексики дітей із загальним недорозвиненням мовлення.....	350
Дем'янюк С.С. Організація безбар'єрного просторового середовища дітей в інклюзивному класі.....	354
Довженко А.О. Логопедична робота зі стимуляцією мовленнєвої активності у дітей молодшого віку	356
Докійчук І.О. Формування відповідального ставлення до здоров'я у системі здоров'язбережувальної діяльності в закладах освіти.....	359
Дорошева С.О. Теоретичне обґрунтування проблеми використання театралізованої діяльності як засобу соціалізації дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення.....	362
Дюсембіна А.С. Мнемотехнічні прийоми як засіб корекції звуковимови у дітей старшого дошкільного віку.....	369
Єльцова О.Є. Поняття про систему ресс та її застосування у роботі з дітьми зі складними порушеннями розвитку.....	372
Єна А. Психолого-педагогічні умови збереження психічного здоров'я дітей із розладами аутичного спектра.....	377
Заскалько О.М. Особливості розвитку самооцінки у молодших школярів та підлітків із заїканням.....	382
Земляна К.А. Роль трудового навчання в процесі професійного самовизначення дітей з інтелектуальними порушеннями.....	386
Зінченко Д.А. Логопедична робота з розвитку мовленнєво – рухового апарату в дітей дошкільного віку, які страждають на дизартрію.....	387
Зюзін Ю. В. Принципи корекції мовленнєвого розвитку дітей засобами фізичного виховання.....	391
Кандаурова Е. В. Використання ігрових прийомів в логопедичній роботі зі стимуляції мовленнєвої активності у дітей молодшого дошкільного віку	395
Кизько Ю.В. Особливості модифікації підручників та посібників для	

До основних функцій просторового середовища інклюзивного загальноосвітнього закладу відносимо: світоглядну; розвивальну; орієнтувальну; мотиваційну; іміджеву; здоров'язберігальну; організаційну; споживчу; комунікативну; рекреаційну. [7, с. 4].

Доступність у безбар'єрному просторовому середовищі означає вільне пересування здобувачів освіти у просторі, не розділяючи класи на інклюзивні та звичайні; врахування фізичних можливостей усіх учасників навчально-виховного процесу; збереження і, по мірі можливості, відновлення здоров'я школярів та педагогів; висока ефективність усіх видів навчально-виховної діяльності у школі; організоване дозвілля; почуття затишку та безпеки усіх учасників навчально-виховного процесу освітнього закладу.

Отже, безбар'єрне просторове середовище інклюзивного загальноосвітнього закладу є особливим чином організована в просторі та часі сукупність матеріальних речей і обладнання, які оточують суб'єктів навчально-виховного процесу. Серед них: доступність заїзду у приміщення чи на сходи, відсутність порогів, наявність широких коридорів і дверей, пандусів, безпроблемне пересування по прилеглий території, доступність до усіх поверхів у приміщеннях, наявність санітарно гігієнічних приміщень.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ - Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Ернст Т. К. Принципи формування архітектурного середовища дитячих освітньо-виховних закладів: автореферат ... канд. архітектури: спец. 18.00.01. Київ: 2007. 20 с.
3. Зверева І. Д. Концептуальні основи соціального захисту людей з функціональними обмеженнями. *Інвалід і суспільство: проблеми інтеграції*. Київ: А.С.К., 2015. 245 с.
4. Колупасва А. А., Софій Н. М., Найда Ю. З. Інклюзивна освіта в теорії і практиці діяльності школи. *Директор школи. Шкільний світ*. 2018 №7. С. 17-22.
5. Колупасва А. А., Таранченко О. М., Білозерська І. О. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. А. Колупасвої. Київ: А. С. К., 2016. 308 с.
6. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу. Ч. 1: Концепції, проектування технології створення. Запоріжжя: ЛПС, 2009. 320 с.
7. Мартинчук О. Інклюзивна освіта: ідея, практика і суспільна цінність. *Наша школа*. 2018. №10. С. 2-5.
8. Середюк І. І. Сприйняття архітектурного середовища. Львів: Вища школа, Вид-во Львівського університету, 2009. 202 с.
9. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
10. Шнайдер В. В. Інклюзивна освіта: теоретико-методологічні, організаційні засади впровадження: Навчальний посібник. Хмельницький, 2014. 287 с.

Довженко А.О.

здобувач вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта

Науковий керівник: Мірошніченко О.М.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти,
секретар ректора ХНПУ імені Сковороди

ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА ЗІ СТИМУЛЯЦІЄЮ МОВЛЕННЕВОЇ АКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ВІКУ

Актуальність теми. Останнім часом проблема мовлення у дітей молодшого віку стає все більш актуальною. Науковці мають тільки припущення, з чим це пов'язано, точної відповіді ніхто не має.

З кожним роком збільшується кількість дітей, які починають розмовляти в три роки або після трьох років. Тому важливо вчасно звернути увагу на дитину, спостерігати її словниковий запас, зважаючи на її вік, і якщо спостерігаються відхилення, треба звертатись до логопедів.

Звернувши увагу на тісний взаємозв'язок неврологічних і мовленнєвих порушень, дослідники визначили, що у 95,5% дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення має місце неврологічна патологія і тільки 4,5% дітей неврологічно здорові.

До 10% звернень до невролога поліклініки пов'язані з порушеннями мовленнєвого розвитку; на порушення мови у дітей дошкільного віку скаржаться 40-50% батьків.

Діагноз діагноз затримка мовленнєвого розвитку (ЗМР) ставиться дітям до 3-х років, в яких до цього віку не сформувався мінімальний словниковий запас. Діти із затримкою мовленнєвого розвитку розмовляють короткими реченнями, майже не ставлять питання. У дітей із затриманим розвитком мовлення існує різниця між розумінням і продукуванням мовлення. Вони правильно виконують різні прохання, за завданням показують предмети, картинки, але назвати їх не можуть. При обстеженні поведінка таких дітей різна: одні довірливі, ласкаві, інші плачуть, треті наполегливо мовчать. Деякі неспокійно бігають з місця на місце, важко зосереджуються. Діагноз ЗМР ставиться на підставі комплексного обстеження невропатологом, логопедом і психологом.

Вагомий внесок у дослідження проблеми ЗМР внесли такі дослідники як: Гладуш В.А, Рібцун Ю.В, Алексеєва М.М., Яшина Б.І, Боровик Т, та інші. Недостатньо дослідженими залишаються методи стимуляції мовленнєвої активності у дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Необхідність подальшого поглиблення уявлень про причини виникнення та шляхи профілактики мовленнєвих порушень дошкільників обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Мета: визначити провідні напрями та зміст корекційно-розвивальної роботи з дітьми молодшого віку із затримкою мовленнєвого розвитку.

Для успішної корекційно-логопедичної роботи із дітьми, які мають мовленнєві порушення, для початку треба виявити причини і характер виникнення цих порушень. Під причиною порушень мовлення розуміють вплив на організм зовнішнього або внутрішнього шкідливого фактора або їх взаємодії, які визначають специфіку мовленнєвого розладу. Методологічну основу вивчення причин порушень мовленнєвого розвитку в дитячому віці

складає концепція розвитку психіки, розроблена Л. Виготським. Слід зазначити, що для ефективної корекції слід якомога раніше почати займатись із фахівцем-логопедом.

На сьогоднішній день фахівці-логопеди більш сучасно підходять до лікування дітей із затримкою мовлення. Логопеди використовують у своїй роботі дихальні, голосові і мімичні вправи. Великого значення набула нейрологопедія, що розглядає мовленнєву функцію у фокусі тих бар'єрів, які виникають на етапі первинного формування їх механізмів і далі на шляху становлення мовлення як процесу. Нейрологопед займається діагностикою та терапією мовних порушень, порушень роботи артикуляційного апарату, які виникли внаслідок ураження нервової системи.

Багато науковців, логопедів, дефектологів рекомендують для стимуляції мовленнєвої активності у дітей молодшого віку заняття дома. Якщо ті чи інші методи дійсно працюють, то продовжувати і надалі займатись, а якщо ні – то краще змінити і подивитися результат через декілька тижнів і поступово додавати нові. Але батьки повинні пам'ятати, що на дитину тиснути не можна, а навпаки потрібно за всі її зусилля хвалити.

Логопеди пропонують використовувати різноманітні прийоми стимуляції мовленнєвої активності у дітей молодшого віку. Найчастіше використовуються співи, коментування дій, імітація звуків, складання пазлів, музикотерапія логоритмічні заняття. За допомогою співів дитина запам'ятовує та вивчає нові слова, вчить частини тіла, тварин, пташок, дерев, комах і т.д. Розвиток зв'язного мовлення розвивається при коментуванні дій. Імітація звуків допомагає дитині побувати в різних ролях – собачки, котика, автомобіля і бути ближчими до навколишнього середовища. Складання пазлів привчає дитину працювати самостійно, розвивати психічні процеси. Музикотерапія вчить дитину слухати та зосереджувати увагу на певних звуках. А щоб це було цікавіше, потрібно придумати ігри, наприклад, що це за музичний інструмент так грає, або при цьому імітувати різні рухи. Логоритмічні заняття містять низку вправ, завдань, ігор, що поєднує в собі музику і рухи, музику і слово, музику, слово і рухи. На заняттях з логоритміки логопед використовує артикуляційну гімнастику, яка допомагає відчутти значимість артикуляційного апарату і правильність вимови різних звуків. Велику роль мають вправи на розвиток фонематичного слуху, а в подальшому і розвиток фонематичного сприйняття. До таких вправ відносять ігри на розрізнення на слух твердих і м'яких звуків, глухих і дзвінки, а також схожих по артикуляційному укладу. Саме такі вправи допоможуть в майбутньому засвоїти грамоту. Використовують і елементи ірогімнастики, яка допомагає відчувати і розвивати певні групи м'язів, регулювати м'язовий тонус. Включають в ці заняття і вправи на розвиток просторового орієнтування і відчуття власного тіла і т.д. Всі ці вправи проводяться по наслідуванню.

Отже, порушення мовленнєвого розвитку – це певні відхилення мовленнєвої діяльності, які заважають дитині повноцінно спілкуватися та перебувати у соціумі. Стимуляція мовленнєвої активності у дітей молодшого віку з порушенням мовлення – це важкий тривалий процес, що включає в себе

поетапне формування у них всіх ліній психомоторного розвитку, систему корекційних заходів і спеціальних методів та прийомів розвитку мовлення. Вони допомагають стимулювати мовленнєву активність дитини і дозволять, в більшості випадків компенсувати її мовленнєве порушення. Найпоширенішими методами стимуляції мовленнєвої активності є логоритмічні заняття, музикотерапія, імітація звуків, співи, складання пазлів.

Література

1. Алексеева М.М., Яшина Б.І. Методика розвитку мови і навчання рідної мови дошкільнят: навч. посібник для студ. виш. і середовищ, пед. навч. закладів. М.: Видавничий центр «Академія», 2000, 400 с.
2. Богуш А.М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. К., 2006. 304 с.
3. Боровик Т. Розвиток мовлення дітей засобами гридраматизації. 2016. № 2. С. 8
4. Гладуш В.А. Післядипломна педагогічна освіта дефектологів в Україні: виклики, тенденції, перспективи / Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи : монографія. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. – с. 394 – 412. ISBN 978-617-7912-56-8
5. Єлік А.В. Прийоми стимуляції мовленнєвої активності у дітей дошкільного віку з порушенням мовленнєвого розвитку // Магістерські студії : альманах. – Херсон : ХДУ, 2021. – Вип. 21. – С. 229-231.
6. Кисличенко В.А. Питання логопедичного супроводу родини дитини із затримкою мовленнєвого розвитку // Науковий часопис. Корекційна педагогіка, 2013. С.104-107
7. Логопедія : підручник / М. К. Шеремет, В. В. Тарасун, С. Ю. Конопляста ; за ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий Дім „Слово”, 2010. – 376 с.
8. Логопедія: формування семантичних полів слів у дітей з системними порушеннями мовлення : [монографія] / Ткач О. М. - Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2019. - 239 с. : рис., табл. - ISBN 978-966-496-506-1
9. Рібцун Ю.В. Інклюзивне навчання «Дитина з порушеннями мовленнєвого розвитку. Літера ЛТД, 2019 р
10. Рібцун Ю. В. Дитина із порушенням мовленнєвого розвитку. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами : навч.- метод. посіб. у 9 кн. / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. К. : ТОВ ВПЦ „Літопис-XX”. – 2010. – Книга 9. – 36 с. – (Серія „Інклюзивна освіта”)

Докійчук І.О.

здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
факультету природничої, спеціальної та здоров'язбережувальної освіти

Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди

Науковий керівник: Бацилєва О.В

доктор психологічних наук, професор

ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я У СИСТЕМІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Питання обізнаності у питаннях здоров'я підростаючого покоління сьогодні, як ніколи, є надзвичайно актуальною та знаходиться у центрі уваги фахівців різних галузей, зокрема педагогів усіх ланок системи освіти. На важливості формування у дітей уявлень про здоров'я та відповідального